

УДК 635.61:635.621.3:631.521:001.4:631.559

© 2011

Катаєва Т.Є., кандидат сільськогосподарських наук

Донецька дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва НААНУ

НОВИЙ СЕРЕДНЬОСТИГЛИЙ СОРТ КАБАЧКА КОНСУЛ*Рецензент – кандидат сільськогосподарських наук Л.Д. Борисенко*

У результаті селекційної роботи створено новий середньостиглий сорт кабачка Консул із урожайністю 60-65 т/га, товарністю 99%, стійкий проти хвороб, із вмістом вітаміну С 14,9 мг/100 г. Для роботи відібрано рослини з джерел, які мали найбільший адаптивний потенціал із комплексом господарсько цінних ознак. Він дає змогу розширити період постачання плодів у свіжому вигляді й рівномірно забезпечувати постачання сировиною переробні підприємства. Вирощування нового сорту забезпечує економічний ефект 4,7 тис. грн./га.

Ключові слова: селекція, кабачок, сорт, випробування, врожайність.

Постановка проблеми. В останні роки медично обґрунтована норма споживання свіжої овочевої продукції на людину становить 160 кг на рік. Головне завдання, що постає нині перед сільським господарством, – це збільшення об'ємів виробництва овочевої продукції за рахунок нових досягнень науки і техніки, ефективного використання виробничого потенціалу, впровадження інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських рослин [9].

Кабачок – *Cucurbita pepo* L. var. *diraumonts* Duch. – найбільш розповсюджена з гарбузових овочева рослина, інтерес до якої щороку збільшується завдяки її скоростиглості, врожайності, дієтичності та холодостійкості. Вирощування кабачків проходить із незначними затратами праці та енергоресурсів, що дає можливість розширити асортимент, поліпшити забезпечення населення овочевою продукцією [1, 8].

Донецька дослідна станція ІОБ НААН понад тридцять років займається селекцією кабачка і має багатий вихідний матеріал, на базі якого створені загально визнані за продуктивністю, смаком сорти кабачка-цукіні – Аеронавт, Скворушка, Світозар, Аспірант, Престиж F₁, які районовані в Україні. Сорт Зебра, створений у співавторстві з Московською сільськогосподарською академією ім. К.А.Тімірязєва, районований у Російській Федерації [9]. Вищезазначені сорти за строками дозрівання ранньостиглі, тому розширення асортименту середньостиглим сор-

том є наразі досить актуальним науковим завданням.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Галузь овочівництва має вирішити проблеми, які стосуються виробництва овочевої продукції для споживання у свіжому та переробному вигляді зі збереженням високої якості. У вирішенні цього питання, одночасно з другими культурами, цікавість представляє кабачок, який отримав в останні роки широке розповсюдження, але об'ємів його споживання недостатньо [1, 8]. Праці вітчизняних та закордонних селекціонерів розкрили значні резерви підвищення корисно-цінних можливостей кабачка [9]. Сучасна селекційна робота по кабачку ведеться у напрямках, що забезпечують тривалий період споживання плодів; високу врожайність, привабливий товарний вигляд та якість плодів, стійкість проти борошнистої роси; пластичність, адаптивність до несприятливих погодних умов та високу транспортабельність [8]. В попередні роки провідними селекційними установами створено низку білоплідних сортів кабачка (Грибовські 37, Одеські 52, Соте 38, Сосновський, Чаклун, Аспірант), що відрізняються за будовою та розгалуженням стебла, ступенем залистненості та довжиною черешка, його опушенням, яке є одним із факторів технологічності, поскільки погіршує якість продукції [1, 9]. Споживачі, в тому числі і консервна промисловість, мають потребу в продукції не тільки скоростиглих, але й продуктивних сортів пізніх строків дозрівання. Середньостиглі сорти кабачка дозволять розширити період постачання плодів у свіжому вигляді.

Мета і завдання досліджень. Метою наукової роботи є створення білоплідного середньостиглого, високопродуктивного, транспортабельного сорту кабачка з тривалим періодом плодоношення, відносно стійкого проти борошнистої роси придатного для свіжого споживання та консервування. Для виконання цього наукового завдання було вивчено селекційний та колекційний матеріал за продуктивністю, стійкістю проти хвороб та проведено цілеспрямовані індивідуа-

льні добори середньостиглих зразків за комплексом господарсько цінних ознак.

Матеріали і методи досліджень. Науково-дослідна робота проводилася на Донецькій дослідній станції ІОБ НААН за повною схемою селекційного процесу методом міжсортової, сортолінійної та міжлінійної гібридизації з подальшим індивідуальним добором за моделлю сорту.

Селекційну роботу виконували відповідно до „Сучасних методів селекції овочевих і баштанних культур”, „Селекції, технології вирощування и семеноводства кабачка и патиссона”, „Методики державного сортовипробування сільськогосподарських культур”, „Методики проведення експертизи сортів на відмінність, однорідність та стабільність ВОС” [2, 5-7].

При оцінці матеріалу в якості стандарту застосовували сорт кабачка Аспірант. Спостереження та обліки в розсадниках: фенологічні, біометричні, облік рослин за статтю, оцінка продуктивності та якості плодів, опис відібраних генотипів і морфологічних ознак, ступінь ураження хворобами. Математичну обробку даних врожаю проводили методом дисперсійного аналізу, а визначення економічної ефективності нового сорту – за методикою З.І. Гризенкової. Економічні показники розраховували, виходячи з цін та розцінок 2010 року [3, 4]. За роки досліджень погодні умови відрізнялися; це дало змогу зробити добори на адаптивність.

Об'єктом досліджень був власний вихідний матеріал, а також сорти, лінії, гібриди кабачка місцевої селекції, лабораторії генетичних ресурсів ІОБ НААН та зразки світової колекції ВІР.

Посів проводиться вручну у першій та другій декадах травня. *Схема посіву* у дослідях – 1,4 х 0,7 м. *Площа ділянок* – 5-10 м². *Технологія вирощування* рослин загальноприйнята для степової зони України.

Результати досліджень. За роки досліджень виділено перспективну лінію кабачка Л-274, яку ідентифіковано як сорт Консул. Новий сорт перебував у конкурсному розсаднику в 2008-2010 роках. У результаті встановлено, що за ранньою врожайністю новий сорт поступався стандарту на 28%, але спостерігалася динаміка інтенсивного наростання його плодів, у той час, коли стандартний сорт поступово знижував (табл. 1).

За загальною врожайністю сорт Консул перевищував стандарт на 26%. Новий сорт – середньостиглий, інтенсивного типу, має компактний кущ і циліндричні плоди білого забарвлення з вегетаційним періодом від сходів до першого збору 47 діб, слабо сприйнятливий щодо борошнистої роси. Вирощування нового сорту забезпечує економічний ефект 4,7 тис. грн./га за рахунок підвищення врожаю та рентабельності 20% у порівнянні зі стандартом.

До Державної служби з охорони прав на сорти рослин передано новий середньостиглий сорт кабачка Консул із вегетаційним періодом 46-48 діб. Рослина – кущова, компактна, насиченість жіночими квітками висока.

Плід – циліндричний, довжиною 15-20 см, загальна врожайність 60-65 т/га. Новий сорт має подовжений період постачання й високу насінневу продуктивність.

1. Порівняльна характеристика нового сорту кабачка Консул у конкурсному розсаднику (середнє за 2008-2010 рр.)

Показник, одиниця виміру	Консул	Аспірант	Відхилення від st		НІР ₀ ⁵
			+, -	%	
Загальний врожай, т/га	63,5	50,5	+13,0	126	4,8
Ранній врожай за I декаду, т/га	13,3	18,4	+5,1	72	4,3
Товарність, %	99	99	-		
Середня кількість плодів на рослині, шт.	11	10	+1		
Середня маса плоду, г	516	509	+7		
Період від сходів до першого збору, діб	47	40	+7		
Тривалість плодоношення, діб	41	45	-4		
Ураження борошнистою росю, бал	1,3	0,9	-		
Прибуток, тис. грн./га	17,6	12,9	+4,7		
Рентабельність, %	124	104	+20		

Висновки. Дослідженнями встановлено, що за загальною врожайністю сорт Консул перевищував стандарт на 26%, маючи вегетаційний період 46-48 діб; слабо сприйнятливий щодо борошністої роси. Він дасть змогу розширити період постачання плодів у свіжому вигляді, рівномірно

забезпечивши сировиною переробні підприємства. Економічний ефект від вирощування нового сорту становить 4,7 тис. грн./га. Сорт кабачка Консул передано на випробування до Державної служби з охорони прав на сорти рослин на 2011 рік.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Андрієвська С.А.* Кабачки – цуккини: хозяйственные и диетические качества / С.А. Андрієвська // Социалистический Донбасс. – 1985, 7 июля.
2. *Андрієвська С.А.* Принципи і методи селекції овочевих рослин родини гарбузових. Кабачок. Патисон / С.А. Андрієвська, Є.О. Непорожна, Т.Є. Тихонова // Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур. [За ред. Т.К. Горової, К.І. Яковенка]. – Х.: ІОБ УААН, 2001. – 642 с.
3. *Гризенкова З.И.* Определение экономической эффективности законченных научно-исследовательских разработок применительно к овощеводству. / З.И. Гризенкова – Н.-т. бюлл. УНИИОБ. – Вып. 11, 1980. – С. 3-1.
4. *Доспехов Б.А.* Методика полевого опыта / Б.А. Доспехов. – М.: Колос, 1973. – 366 с.
5. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур. – К., 2000. – Вип. 1. – 100 с.
6. Методика проведення експертизи сортів на відмітність, однорідність та стабільність (ВОС) // Охорона прав на сорти рослин. – Ч. 2. – К. – 2004. – С. 221-228.
7. Селекція, технологія вирощування і семеноводство кабачка і патиссона: методические рекомендации / Т.Е. Тихонова, Т.К. Горовая, Г.В. Сергеев [и др.] – Х.: ІОБ УААН, 2007. – 22 с.
8. *Тараканов Г.И.* Морфобиотипы Cucurbita pepo L и их использование в селекции и производстве / Г.И. Тараканов, А.М. Гусев, С.А. Андрієвська // Известие ТСХА, 1987. № 6. – С. 7-19.
9. *Тихонова Т.Є.* Селекційна цінність генофонду і ефективність його використання в селекції кабачка і патиссона.: автореф. дис... канд. с.-г. наук : спец. 06.01.05 „Селекція рослин” / Т.Є. Тихонова. – Х., 2007. – 18 с.